

„KOŠMARAIŠ VIRTUSIOS KELIONĖS“

Praktinių – grupinių užsiėmimų leidinys

Kristianstadska
Svedų-litauerne
bendruomenė

Gelbėkit vaikus

Save the Children Lithuania

TURINYS

Apie visuomeninę organizaciją „Gelbėkit vaikus“	3
Įvadas	4
Užsiėmimų aprašymas.....	5
<i>I. Užsiėmimas.</i> Kas tai yra prekyba žmonėmis ir kodėl pakliūnama į jos pinkles?.....	5
<i>II. Užsiėmimas.</i> Aukos vaidmuo: nukentėjusių jausmai ir išgyvenimai.....	8
<i>III. Užsiėmimas.</i> Įtraukimo į prekybą žmonėmis mechanizmai. Verbuotojai – kokie jie?.....	11
<i>IV. Užsiėmimas.</i> Kaip išvengti pavojų vykstant dirbti į užsienį?.....	14
<i>V. Užsiėmimas.</i> Kur ieškoti pagalbos?.....	16
Priedai.....	19

Grupinių – praktinių užsiėmimų leidinys, skirtas darbui su „Košmarais virtuosios kelionės“ knyguote. Jis išleistas Kristianstado Švedų – lietuvių bendruomenės lėšomis.

Leidinių paruošė: Kristina Stepanova, Monika Juozaponytė

APIE VISUOMENINĘ ORGANIZACIJĄ „GELBĖKIT VAIKUS“

Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ – tai 1991 metais įkurta nepolitinė, nevyriausybinė, nereliginė už vaiko teises kovojanti organizacija. Nuo 2004 metų organizacija yra tarptautinio Save the Children Aljanso tikroji narė.

Visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ vizija:

- Mes dirbame, kad:
 - būtų gerbiamas ir vertinamas kiekvienas vaikas;
 - vaikas būtų išklausomas ir iš jo pasimokoma;
 - visi vaikai turėtų perspektyvią ateitį.

Visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ misija – kovoti už vaiko teises ir daryti įtaką visuomenės nuomonei.

Visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ ilgalaikiai tikslai:

- apginti vaikus nuo smurto ir prievartos;
- siekti, kad visi vaikai gyventų šeimose;
- užtikrinti vaiko teisę į švietimą ir teisę gauti informaciją apie savo teises;
- siekti organizacijos profesionalumo, skaidrumo, finansinio stabilumo.

Organizacijos veikla vykdoma šiomis programinėmis kryptimis:

- smurto prieš vaikus ir vaikų išnaudojimo mažinimas
- vaikų socialinio apleistumo ir instiutalizacijos mažinimas
- švietimas vaiko teisių klausimais
- organizacijos pajėgumų ir finansinio stabilumo stiprinimas.

Pagal nurodytas programines kryptis vykdomi ilgalaikiai projektai, visuotinės pilietinės akcijos (*Gegužė – mėnuo be smurto prieš vaikus, Astrid Lindgren biblioteka ir vaiko teisės, Kalėdinis aukcionas „12 eglučių“* ir kt.). Projektams vykdyti atliekami įvairūs tyrimai, leidžiama informacinė medžiaga, rengiamos ataskaitos, organizuojami seminarai, paskaitos apie vaiko teises.

Daugiau informacijos:

Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“

Vilniaus g. 22/1, LT - 01119 Vilnius

Telefonas (8~5) 261 08 15

Faksas (8~5) 261 08 37

El. paštas info@gelbvaik.lt

<http://www.gelbektivaikus.lt>

ĮVADAS

Kiekvienas žmogus turi teisę būti apsaugotas nuo nepagarbaus, įžūlaus, brutalaus elgesio su juo ir gyventi saugioje aplinkoje. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 11 straipsnis gina vaiką nuo neteisėto perkėlimo ir negražinimo iš užsienio; 19 straipsnis numato, kad vaikas turi būti ginamas nuo „įvairaus pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą (...)“ . Visuotinė žmogaus teisių deklaracija skelbia, kad žmogus „negali būti laikomas vergijoje ar nelaisvas: visų formų vergija ir prekyba vergais draudžiama“ , „niekas negali būti kankinamas arba žiauriai, nežmoniškai žeminant jo orumą su juo elgiamasi ir jis baudžiamas“ .

Deja, Jungtinių Tautų duomenimis, prekyba vaikais ir suaugusiais – viena iš aktualiausių ir opiausių pasaulio problemų. Statistiniai duomenys skelbia, kad kiekvienais metais parduodama nuo 600 tūkst. iki 800 tūkst. žmonių, iš kurių apie 80% sudaro moterys ir mergaitės ir apie 50% mažamečiai vaikai. Prekyba žmonėmis aktuali problema ir Lietuvai, kuri savo mastais ženkliai lenkia kaimynines Baltijos valstybes. Europos policijos biuro (Europol) duomenimis, kiekvienais metais iš Lietuvos virš 1000 moterų ir merginų yra išvežamos į kitas šalis, dažniausiai į Vakarų Europą, daugiausia seksualinio išnaudojimo tikslu.

Atsižvelgdama į problemos aktualumą visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ ir Kristianstado Švedų-lietuvių bendruomenė kartu platina knygutę „Košmarais virtusios kelionės“ (knygutė pridedama prie šio leidinio). Tai knygutė apie prekybą žmonėmis, kurios aukomis tapo 9 mergaitės iš Rumunijos, išdrįsusios papasakoti savo istorijas. Organizacija „Gelbėkit vaikus“ taip pat parengė praktinių – grupinių užsiėmimų, atitinkančių knygutės dalis ir skirtų darbui su vaikais, aptariant prekybos žmonėmis reiškinį, aprašymą. Tikimės, kad užsiėmimai padės giliau išnagrinėti knygutę, suteiks mergaičių pasakojimams prasmę, padės vaikams įsigilinti į prekybos žmonėmis reiškinį, gauti informacijos, kuri jiems padėtų apsisaugoti.

Kiekvienas užsiėmimas susideda iš trijų dalių – įvadinio žaidimo, esmės/pagrindinės užsiėmimo dalies ir baigiamojo žaidimo. Įvadiniai ir baigiamieji žaidimai yra rekomendacinio pobūdžio, todėl esant poreikiui ar norui užsiėmimų vadovas gali juos keisti.

Užsiėmimai yra skirti vyresnio (13 – 17 metų) amžiaus vaikams.

¹ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, I dalis, 19 str./Valstybės žinios, 1995, Nr. 60-1501

² Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, 4 str./Valstybės žinios, 2006-06-17, Nr. 68-2497

³ Ten pat, 5 str.

UŽSIĖMIMŲ APRAŠYMAS

I. Užsiėmimas. Kas tai yra prekyba žmonėmis ir kodėl pakliūnama į jos pinkles?

Tikslas: supažindinti vaikus su prekybos žmonėmis reiškiniu ir jo priežastimis.

Priemonės: knygutė „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Kodėl taip atsitiko?“), lapas su užduotimi „Kodėl auka?“ (Priedas 1. *Kodėl auka?*) (po vieną grupei vaikų), lapas „Kodėl auka?“ vadovui (Priedas 2. *Kodėl auka?* (Vadovo lapas) (geriausia atspausdintas arba perrašytas ant didesnio lapo, taip, kad jį galima būtų parodyti auditorijai)), didelis popieriaus lapas/rašymo lenta, lapas su užduotimi „Prekybos žmonėmis priežastys“ (Priedas 3. *Prekybos žmonėmis priežastys*) (po vieną grupei vaikų), rašymo priemonės, piešimo ir spalvinimo priemonės, balto popieriaus lapai.

Užsiėmimo eiga:

1. ILGA KELIONĖ

Vadovas išdalina vaikams po popieriaus lapą. Vaikai turi įsivaizduoti, kad jie su savo šeima yra pakviesti dalyvauti ekspedicinėje kelionėje į Aliaską. Keliaudami jie gaus visus pagrindinius reikalingus daiktus, t.y. maisto, vandens, vaistų, palapines, miegmaišius ir puodus. Dalyvių tikslas yra pagalvoti ir surašyti ant lapo, kokie būtų papildomi daiktai (jų galima pasirinkti 10), kuriuos jie pasiimtų į kelionę.

Kai vaikai atlieka užduotį, vadovas suskirsto juos į kelias grupes ir paprašo grupelėse aptarti, kas ką pasirinko. Po trumpo aptarimo vadovas pakviečia visus grįžti į bendrą ratą. Kartu su vaikais aptariama:

Ar buvo panašių daiktų, kuriuos pasirinko visi ar bent keli grupelės vaikai? Kokie tai buvo daiktai?

Kodėl svarbu pasiimti į kelionę tai, kas tikrai būtina? Kas nutinka kelionėje tiems, kurie nepasiima būtinų daiktų?

Ar rinkdamiesi daiktus vaikai galvojo tik apie save ar ir apie kitus šeimos narius? Kodėl?

Apskritai, apie ką yra svarbu pagalvoti, kai išsiruoši į ilgą kelionę? Kodėl?

2. PAVOJINGOS KELIONĖS

Po žaidimo vadovas klausia vaikų, ar jiems patinka kelionės? Kokios jos būna – ilgos, trumpos, linksmos, kokios dar? Kokius jausmus vaikai išgyvena kelionių metu? Ar gali būti nesmagios, liūdnos kelionės? Kokios tai kelionės?

Kai vaikai išsako savo mintis, vadovas kviečia juos susipažinti su 9 mergaitėmis, kurios nori papasakoti apie savo keliones. Deja, šių mergaičių kelionės nebuvo smagios ir įdomios. Mergaitės, su kuriomis vaikai susipažins, nori papasakoti apie keliones, virtusias košmarais ir perspėti visus, kad nepakliūtų į panašią situaciją. Kodėl kelionės tapo košmarais? Mergaitės buvo parduotos ir tapo prekybos žmonėmis aukomis.

Vadovas klausia vaikų, ar jie yra girdėję apie prekybą žmonėmis? Kokios mintys, jausmai, vaizdai jiems kyla, kai jie girdi šiuos žodžius? Vaikų mintis vadovas surašo ant didelio lapo/rašymo lentos. Kai vaikai išsako savo mintis, vadovas klausia, ar vaikai yra girdėję, kad prekyba žmonėmis gali būti įvairių formų? Ar jie žino prekybos žmonėmis formas? Vaikai vėl dalinasi mintimis, o vadovas surašo jas ant lapo/rašymo lentos. Kai vaikai išsako mintis, vadovas turi jas apibendrinti; jei reikia – papildyti (pvz., jei vaikai neišvardijo visų prekybos žmonėmis formų).

Pagal Jungtinių Tautų Organizacijos protokolą dėl prekybos žmonėmis – prekyba žmonėmis – tai asmenų verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ir priėmimas, naudojant gąsdinimus, jėgą, piktnaudžiavimą valdžia ar pasinaudojant kito žmogaus pažeidžiamumu išnaudojimo tikslais.

Prekybos žmonėmis formos:

- Prostitucija ar kitoks seksualinis išnaudojimas
- Prievartinis darbas ar paslaugos
- Vergija ar į vergiją panaši veikla
- Organų šalinimas.

Kartais išskiriamos ir tokios formos kaip:

- Priverstinė santuoka
- Išnaudojimas namų ūkyje
- Išnaudojimas pramonėje ar žemės ūkyje
- Vaikų gimdymas.

Vadovas su vaikais trumpai aptaria kiekvieną punktą – paklausia, kaip vaikai suvokia vieną ar kitą nurodytą prekybos žmonėmis formą, papildo vaikų mintis, paaiškina. Vėliau galima padiskutuoti šiais klausimais:

- Kaip vaikams atrodo, kokios formos labiausiai būdingos Lietuvai? Kodėl?
- Ar svarbu kalbėti apie visas prekybos žmonėmis formas? Gal tai tik keli atvejai, į kuriuos nereikia kreipti dėmesio? O gal taip nutinka tik filmuose? Ar gali nutikti taip realiame gyvenime? (pvz., kad parduos dirbti žemės ūkyje, pagrobs kūdikiui pagimdyti, parduos organams ir pan.)?

Tada vadovas klausia vaikų, dėl kokių priežasčių žmonės patenka į prekybos žmonėmis pinkles? Vaikų mintys surašomos ant didelio popieriaus lapo/rašymo lentos.

Vadovas duoda kiekvienam vaikui po balto popieriaus lapą ir paprašo, kad kiekvienas įsivaizduotų ir nupieštų asmenį, kuris galėtų tapti prekybos žmonėmis auka. Kas jam būdinga? Gal išskirtinis elgesys, išvaizda ar pan.?

Prie piešinio vaikai gali surašyti priežastis, kodėl nupiešė būtent tokį asmenį. Kai vaikai pabaigia darbus, jų paprašoma parodyti piešinėlius ir aptariama:

Kokius žmones jie nupiešė? Kas jiems būdinga?

Kodėl jie potencialias prekybos žmonėmis aukas įsivaizduoja būtent taip?

Jei neturėtum tokių bruožų, kokius vaikai pavaizdavo piešiniuose, ar tada tau neegzistuočių grėsmė tapti prekybos žmonėmis auka? Kodėl? Ar gali būti kitaip?

Apibendrinant vaikų mintis, vadovui svarbu padėti jiems suprasti, kad visi turime būti atsargūs, kadangi kiekvienam iš mūsų gali grėsti pavojus patekti į prekybos žmonėmis pinkles.

Vėliau vadovas suskirsto vaikus į kelias grupes; kiekvienai grupei duoda rašymo priemones bei po lapą su užduotimi „Kodėl auka?“ (Priedas 1. *Kodėl auka?*). Grupelėse dalyviai turi aptarti, kokias prekybos žmonėmis priežastis nurodo teiginiai? (pvz., teiginys „Lietuvoje nėra kas veikti, čia nieko nepasieksi“ – susijęs su tokiomis priežastimis kaip užimtumas (laisvalaikis) (jo stoka), netinkamų nuostatų susiformavimas ir pan.).

Kai grupės užbaigia diskusiją, vadovas pakabina didelį lapą (Priedas 2. *Kodėl auka?* (Vadovo lapas)) su tais pačiais teiginiais ir šalia nurodytomis priežastimis. Tada skaitomas kiekvienas teiginys, o grupelės turi pasakyti, ar nurodė tokias pat priežastis. Jei ne, kokias nurodė? Grupelių priežastis vadovas gali surašyti ant savo didelio lapo, šalia jau nurodytų.

Kai aptariami visi teiginiai, vadovas klausia vaikų, kaip jie mano, ar didesnė rizika tapti prekybos žmonėmis auka priklauso nuo amžiaus? Lyties? Išsilavinimo? Socialinės padėties? Kodėl? Svarbu pabrėžti, kad iš tikrųjų prekybos žmonėmis auka gali tapti kiekvienas. Pz., kiekvieną gali pagrobtį gatvėje ir parduoti organams ar darbams ūkyje; net ir protingą, išsilavinusį, turtingą žmogų gali apgauti ir pan. Todėl žinoti apie prekybą žmonėmis, kaip apsisaugoti ir kur kreiptis pagalbos, turi kiekvienas.

Vadovas pakviečia vaikus apibendrinti visą užsiėmimą ir dar kartą surašyti visas priežastis, dėl kurių gali tapti prekybos žmonėmis auka. Kad tą padaryti būtų lengviau, vaikai dirba grupelėse. Vadovas padalina lapus su užduotimi „Prekybos žmonėmis priežastys“ (Priedas 3. *Prekybos žmonėmis priežastys*). Atlikusios darbą grupelės jį pristato. Vadovas apibendrinamas pabrėžia, kad auka gali tapti kiekvienas, ir priežasčių, dėl kurių galima pakliūti į prekybos žmonėmis pinkles – labai daug. Todėl kiekvienas turime saugoti save, savo draugus ir turėti tam tikrų žinių apie prekybą žmonėmis.

3. KELIONĖ Į PRAEITĮ, DABARTĮ IR ATEITĮ

Po diskusijos vadovas pakviečia vaikus į daug malonesnę kelionę – kelionę po praeitį, dabartį ir ateitį, kur laukia malonūs prisiminimai arba svajonės.

Dalyviai sudaro du ratus – vidinį ir išorinį. Vadovas turės reguliuoti ratų judėjimą.

Pirmiausia vadovas paprašo vaikų, stovinčių išoriniame rate paimti draugus, stovinčius prieš juos už rankų ir papasakoti jiems apie tai, kokių kelionių jie norėtų ateityje? Kur norėtų nukeliauti? Kokius nuotykius norėtų patirti? Kokius jausmus ir išgyvenimus norėtų atsivežti?

Po kelių minučių vadovas paprašo vaikų atsisveikinti su savo draugu; išoriniame rate stovinčių vaikų paprašoma padaryti žingsnį į dešinę. Vėl paduodamos rankos priešais stovinčiam naujam draugui ir dabar vidiniame rate stovintys vaikai turi įsivaizduoti, kad jie turi laiko mašiną, kurios pagalba gali nukeliauti į praeitį. Kokia būtų ta kelionė? Į kokį malonų savo gyvenimo tarpsnį jie nukeliautų? Kodėl?

Po kelių minučių vadovas paprašo atsisveikinti su draugu ir vėl paprašo išorinį ratą padaryti žingsnį į dešinę. Išorinio rato vaikai pasakoja apie dabartį – ar pastaruoju metu jų laukia arba jau įvyko kokia nors maloni kelionė? Jei ne, galima papasakoti apie bet kokį kitą malonų įvykį.

Taip vadovas gali paprašyti vaikų padaryti 6 – 7 perėjimus.

II. Užsiėmimas. Aukos vaidmuo: nukentėjusių jausmai ir išgyvenimai

Tikslas: padėti vaikams suprasti asmenų, tapusių prekybos žmonėmis aukomis, jausmus, išgyvenimus ir baimes.

Priemonės: knygutė „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Kas aš esu...“, „Kodėl auka...“), lapai su užduotimi „Prekybos žmonėmis aukų jausmai“ (Priedas 4. *Prekybos žmonėmis aukų jausmai*) (po vieną lapą kiekvienam dalyviui), lapai su užduotimi „Pagalbos būdai“ (Priedas 5. *Pagalbos būdai*) (po vieną lapą kiekvienam dalyviui), balto popieriaus lapai, rašymo ir piešimo priemonės, nuotraukos (Priedas 6. *Saugi ir nesaugi aplinka*).

Užsiėmimo eiga:

1. MALONI APLINKA

Vadovas paprašo vaikų pasižiūrėti aplinkui ir išsirinkti kokį nors vieną daiktą, kuris jiems labiausiai patinka bei kuris juos gerai nuteikia. Tą daiktą vaikas gali pasiimti ir atsinešti į ratą. Galimas ir šio žaidimo variantas – susirasti patalpoje, kurioje vyksta užsiėmimas, malonią, gerai nuteikiančią vietą, atsisėsti arba atsistoti prie jos. Su vaikais aptariama:

Kodėl jie pasirinko būtent tą daiktą/aplinką? Kokius jausmus sukelia šis daiktas/aplinka?

Kodėl malonu aplink save turėti tuos daiktus, tuos žmones, kurie mums patinka? Ar visada pavyksta bendrauti tik su maloniais mums žmonėmis, visada būti toje vietoje, kuri mums sukelia tik malonius jausmus? Kodėl?

2. JAUSMAI

a) Iš knygelės „Košmarais virtusios kelionės“ vadovas kartu su vaikais perskaito skyrelį: „Kas aš esu...“, „Kodėl auka...“. Kai perskaitoma, vadovas kartu su vaikais aptaria tokius klausimus:

- Kokie jausmai atsispindi mergaičių pasisakymuose?
- Ką jos išgyvena?
- Kas mergaitėms yra skaudžiausia?
- Kodėl?

Vadovas apibendrina vaikų mintis, pabrėžia, kad prekyba žmonėmis – tai viena iš žiauriausių smurto formų, kuri palieka labai gilius pėdsakus aukų sąmonėje.

b) Tada vadovas kiekvienam vaikui išdalina lapą su užduotimi „Prekybos žmonėmis aukų jausmai“ (Priedas 4. *Prekybos žmonėmis aukų jausmai*) ir paprašo apibraukti tuos jausmus, kuriuos, vaikų nuomone, gali išgyventi merginos iš „Košmarais virtusios kelionės“ knygelės. Pradžioje vadovui partartina kartu su vaikais pakalbėti apie lape surašytas sąvokas, kad užtikrinti, jog kiekvienas vaikas suvokia išvardintų jausmų esmę ir prasmę. Pvz., vienatvė – gerai jaučiuosi būdamas vienas, be kitų žmonių. Vienišumas – jaučiuosi vienas, nereikalingas; galima ir minioje žmonių jaustis vienišam, todėl vienatvė ir vienišumas skirtingi jausmai.

Tada vaikams skiriamos 5 – 10 min. pagalvoti ir apibraukti jausmus, kurie jiems labiausiai asocijuojasi su prekybos žmonėmis aukų savijauta. Po to vadovas paprašo norinčių vaikų perskaityti, kokius jausmus pažymėjo. Su visais vaikais aptariama:

- Ar sunku buvo pasirinkti jausmus?
- Kodėl pasirinko būtent tokius?
- Kokie yra tie jausmai: teigiami, neigiami, sunkūs, malonūs žmogui?
- Kokius jausmus būtų dar galima prirašyti?
- Kaip galime padėti tokius jausmus išgyvenančiam žmogui?
- Kas gali tokiu atveju padėti?

c) Po diskusijos vadovas išdalina vaikams lapus su užduotimi „Pagalbos būdai“ (Priedas 5. *Pagalbos būdai*) ir paprašo vaikų pagalvoti bei parašyti kaip lape išvardinti aspektai gali padėti mergaitėms patyrusioms panašius išgyvenimus kaip knygelėje „Košmarais virtusios kelionės“? Kokius pagalbos būdus galima atrasti kūryboje, šeimoje, visuomenėje ir t.t.?

Kai vaikai atlieka užduotį, norinčių prašoma perskaityti, ką jie parašė. Tada su visais aptariama:

- Ar sunku buvo sugalvoti pagalbos būdus? Kodėl?
- Ar daug yra galimybių nugalėti baimę ir neigiamus jausmus ir vėl grįžti į normalų gyvenimą?
- Kas dar gali padėti nugalėti neigiamus jausmus? Kas patiems vaikams padeda nugalėti liūdesį, vienišumo jausmą ir pan.?

d) Galiausiai vadovas peržiūri su vaikais nuotraukas (Priedas 6. *Saugi ir nesaugi aplinka*) ir aptaria:

- Kokius jausmus sukelia rodoma nuotrauka?
- Kur merginos iš „Košmarais virtusios kelionės“ knygelės jaustųsi saugiai? Kur ne?
- Kodėl jaustųsi saugiai arba ne?
- Ar vaikai/jauni žmonės/suaugusieji jaustųsi saugiai tokioje aplinkoje, kokia pavaizduota nuotraukoje? Kodėl?
- Kur didžiausia grėsmė tapti prekybos žmonėmis arba prievartos auka? Kodėl? Ką daryti, kad to išvengtų?

Po diskusijos vadovas gali padalinti vaikus į grupes, leisti kiekvienai grupei pasirinkti 2 lapus su nuotraukomis ir ant didelių popieriaus lapų užklijavus nuotrauką surašyti, kokie pavojai gali laukti nuotraukoje pavaizduotoje aplinkoje ir kokie būtų būdai/elgesys, kad šių pavojų išvengtų.

3. KAUKĖ

Vadovas pakalba su vaikais apie jausmus:

- Ar visada lengva parodyti, ką jauti iš tikrųjų? Kodėl? Kodėl kartais atsiranda baimė parodyti savo tikrus jausmus?
- Kaip vaikai mano, ar mergaitėms buvo lengva papasakoti savo istorijas? Ar lengva buvo prisipažinti kitiems žmonėms, kas joms nutiko? Kodėl?
- Apie kokius jausmus lengviau pasakoti? Kodėl?

Vadovas pasiūlo vaikams pagalvoti apie tokias situacijas iš savo gyvenimo, kai jie slėpė savo tikruosius jausmus. Tada vaikams pasiūloma padaryti iš popieriaus kaukes; vidinėje kaukės pusėje vaikai tegul užrašo, kaip iš tikrųjų jautiesi savo prisimintoje situacijoje, o išorinėje – tai, ką jie rodė aplinkiniams. Kai vaikai baigia daryti kaukes, visi susėda į ratą. Vadovas pasiūlo vaikams, kurie nori, užsidėti kaukę ir papasakoti apie savo situaciją, jausmus, kuriuos rodė aplinkiniams ir kuriuos išgyveno iš tikrųjų. Su vaikais aptariama:

- Kodėl jie nenorėjo parodyti savo tikrųjų jausmų?
- Ar lengva slėpti jausmus?
- Ar jie jaustųsi geriau, jei galėtų kažkam papasakoti apie tai, kaip jaučiasi? Ar yra tokių žmonių, kuriais jie pasitiki ir galėtų pasipasakoti, jei būna liūdna, jei nutiko kažkas blogo ar nesmagaus?

Vadovas pabrėžia, kad niekada nereikia nuslėpti blogų išgyvenimų ir nutikimų, net jeigu kažkas mus gąsdina, grasina. Reikia pasipasakoti tam žmogui, kuriuo labiausiai pasitiki – gal tai mama, tėtis, teta, senelis, socialinis pedagogas, mokytojas, klasės auklėtojas, gydytojas ar kas nors kitas – tikrai visada atsiras žmogus, kuris galės mus išklausti ir padėti.

III. Užsiėmimas. Įtraukimo į prekybą žmonėmis mechanizmai. Verbuotojai – kokie jie?

Tikslas: mokyti vaikus atpažinti asmenis, keliančius grėsmę, formuoti vaikų sugebėjimą pasakyti „Ne“.

Priemonės: knygutė „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Kaip aš pakliuvau į jų pinkles“, „Blogiausi momentai“), lapai su užduotimi „Portretai“ (Priedas 7. *Portretai*) (kiekvieno portreto po vieną kopiją grupei), rašymo ir piešimo priemonės, balti popieriaus lapai, lapai su užduotimi „Ne!“ (Priedas 8. *Ne!*) (po dvi situacijas porai vaikų), lapai su užduotimi „Pasitikėjimas“ (Priedas 9. *Pasitikėjimas*) (po lapą kiekvienam vaikui).

Užsiėmimo eiga:

1. KAIP KELIAUJA INFORMACIJA

Vadovas nupiešia piešinį su smulkesnėmis detalėmis (gali būti nupiešęs prieš užsiėmimą; taip pat gali būti paveikslėlis iškirptas iš žurnalo, laikraščio ar pan., tačiau paveikslėlyje neturėtų būti labai daug smulkių detalių, nes jį nupasakoti ir nupiešti bus neįmanoma; tačiau paveikslėlis neturėtų būti ir labai paprastas, pasižymintis vos keliomis detalėmis). Užsiėmimo dalyviai piešinio matyti neturi. Vadovas kviečia vieną vaiką pas save ir tyliai, kad negirdėtų kiti, papasakoja jam, kas pavaizduota piešinyje. Tada šis vaikas tyliai papasakoja kitam savo draugui apie piešinį, tas kitam ir t.t. Paskutinis dalyvis turi nupiešti nupasakotą vaizdą. Po to palyginami vadovo ir vaiko nupiešti piešiniai.

Vadovas klausia:

- Ar labai skiriasi piešiniai? Kodėl?
- Ar sunku buvo tiksliai atpasakoti tai, ką perdavė kitas žmogus? Kodėl?
- Kaip yra gyvenime – ar informacija keliauja panašiai? Ar kol ji pasiekia mus, ji būna pasikeitusi, netiksli? Kodėl?
- Kaip vaikai mano, ar visada verta akiai pasitikėti tuo, ką girdi, kas tau siūloma, kas pasakojama? Kodėl?
- Ar verta pasitikėti visų žmonių pasiūlymais? Kodėl?

Vadovas pakviečia vaikus pakalbėti apie pasitikėjimą ir apie žmones, kurie mums kelia pasitikėjimą arba nepasitikėjimą.

2. VERBUOTOJAI – KOKIE JIE?

a) Vadovas primena vaikams, kad ankstesnių užsiėmimų metu jie aptarė, kas ir dėl kokių priežasčių gali tapti prekybos žmonėmis auka. Šiandieną bus kalbama apie žmones, kurie įtraukia kitus į prekybos žmonėmis pinkles. Kokie jie yra? Kaip atrodo? Baisūs, įtartini, lengvai atpažįstami?

Vadovas padalina vaikus į kelias grupes po 3 – 4 vaikus. Grupelėms duodamas švarus popieriaus lapas, rašymo ir piešimo priemonės. Prie kiekvienos

grupelės vadovas padeda du apverstus portretus (Priedas 7. *Portretai*) taip, kad grupelės dalyviai nematytų, kas ant jų pavaizduota. Ant vieno portreto nugarėlės vadovas užrašo „nusikaltėlio portretas“, ant kito – „keliautojo pasakotojo portretas“. Grupelėms vadovas pasako, kad kiekviena iš jų sutiko du žmones – keliautoją – pasakotoją ir nusikaltėlį. Grupelės nariai turi pasitarti ir apibūdinti, kaip atrodo keliautojas, o kaip nusikaltėlis ir pavaizduoti juos, aprašydami būdingus bruožus arba nupiešdami šiuos žmones. Kai grupelės pabaigia piešti ir rašyti, jos trumpai pristato savo darbus. Tada vadovas leidžia apversti prie vaikų padėtus portretus ir palyginti, kiek jie panašūs į grupelių darbus. Su vaikais aptariama:

Kodėl jie pavaizdavo nusikaltėlį ir keliautoją būtent taip?

Kiek skiriasi grupelių darbai nuo tikrųjų portretų?

Kaip vaikai galvoja, kodėl yra tokie skirtumai?

Kurio žmogaus iš savo piešinio jie bijotų labiau? Kodėl? O kurio žmogaus iš portretų jie labiau bijotų, jei nebūtų perskaitę prie portretų esančių aprašymų? Kodėl?

Ar žodžiai apie portretuose pavaizduotus žmones turi įtakos, kieno atžvilgiu jausti didesnę baimą?

b) Tada vadovas su vaikais perskaito dvi dalis iš knygutės „Košmarais virtuosios kelionės“ („Kaip aš pakliuvau į jų pinkles“, „Blogiausi momentai“) ir aptaria:

Kokie žmonės išdavė mergaites ir įstūmė juos į prekybos žmonėmis pinkles?

Ar mergaitės turėjo pagrindo abejoti šiais žmonėmis?

Tad kaip yra tikrajame gyvenime? Ar visada labai lengva atpažinti žmogų, kuris nori mus nuskriausti? Kodėl?

Apibendrinamas vadovas pabrėžia, kad prekybos žmonėmis verbuotojas gali būti bet kas – tiek moteris, tiek vyras; tiek ką tik sutiktas žmogus, tiek draugas; net šeimos narys. Kaip atpažinti verbuotoją? Su vaikais aptariama, kad niekada negalima lengvai pasitikėti nepažįstamais – eiti su jais į jų butą ar vietą, į kurią jie kviečia; leisti vaišinamiems gėrimais, ypač kai nematai, kaip jie pilstomi; palikti be priežiūros savo gėrimus vakarėliuose, diskoteko- se, klubuose ir pan.; sutikti vykti su žmogumi į užsienį, ypač kai tai yra nepa- žįstamas asmuo; tas, kuris prašo atiduoti jam savo pasą; eiti susitikti į vietas, kur mažai žmonių ir pan. Reikia atsargiai vertinti ir artimų žmonių elgesį, kai jie siūlo važiuoti padirbėti į užsienį, bet nenurodo nei adreso, nei tikslių duo- menų, prašo duoti pasą, kad sutvarkyti reikiamus dokumentus. Tiek auka, tiek verbuotojas gali būti kiekvienas. Svarbu mokėti pasakyti „Ne“ ir nesutikti su įtartinais pasiūlymais.

b) Vadovas prašo vaikų susirasti sau porą (pvz., galima pasiūlyti vaikams sudaryti porą su tuo draugu, su kuriuo šiandien bendravo mažiausiai). Kai vaikai tą padaro, vadovas išdalina jiems lapelius su situacijomis, kai reikia pasakyti „Ne!“ (Priedas 8. *Ne!*). Vaikai pasidalina vaidmenimis – kas pirmas pabandys įtikinėti, o kas bandys pasakyti „Ne“. Tada vaikai kartu perskaito

vieną situaciją ir pabando ją suvaidinti poroje. Po 7 – 10 min. vadovas paprašo vaikų pasikeisti vaidmenimis ir perskaityti antrą situaciją bei ją suvaidinti. Vėliau vadovas kviečia vaikus į bendrą ratą ir klausia:

- Ar sunku buvo pasakyti „Ne“? O įkalbinėti? Kodėl? Kas tą nulėmė?
- Ar sunku pasakyti „Ne“ žmogui, kuris tau labai patinka, yra artimas? Ar sunkiau, nei nepažįstamam? Kodėl?
- Kokiam žmogui lengviau pasakyti „Ne“? Kokiais charakterio/išvaizdos bruožais jis turėtų pasižymėti?

Tada vadovas pakviečia porą vaikų, kuri norėtų ir kuriai gerai sekėsi pasakyti „Ne“, suvaidinti visiems vieną iš situacijų ir padėti kitiems vaikams išmokti, kaip galima atsispirti įkalbinėjimams. Jei vaikai jaučiasi nedrąsiai, asmenį sakantį „Ne“ gali suvaidinti vadovas ir parodyti, kaip reikia save ginti.

c) Vadovas pakviečia vaikus pasikalbėti apie pasitikėjimą. Jis išdalina vaikams lapus su užduotimi „Pasitikėjimas“ (Priedas 9. *Pasitikėjimas*), pasiūlo kelias minutes pagalvoti ir užpildyti kiekvieną lapo dalį. Po užduoties atlikimo vadovas paprašo norinčių vaikų perskaityti savo mintis. Tada su vaikais aptariama:

- Ką jiems reiškia pasitikėjimas?
- Ar jie lengvai pasitiki kitais?
- Ko reikia, kad jie pradėtų pasitikėti žmogumi?
- Ar visada galima pasitikėti artimaisiais, gerais draugais, maloniais pažįstamais ir pan.? Kodėl?
- Kokiais žmonėmis vaikai nepasitikėtų? Kodėl?

Apibendrinamas vadovas pabrėžia, kad visada reikia atsargiai vertinti žmogaus elgesį, nepamiršti pavojų ir „nedalinti“ savo pasitikėjimo visiems aplinkui.

3. SĖDIMASIS IR KĖLIMASIS POROMIS

Po diskusijos vadovas pasiūlo vaikams sužaisti pasitikėjimo žaidimą, kuris visiems padėtų jaustis tvirčiau ir saugiau. Vaikai suskirstomi poromis, sustatomi taip, kad vienas kitam įsiremtų į nugarą. Taip pat jie susipina rankomis už nugaros. Po pirmo vedėjo signalo jie turi kartu atsisėsti nenugriūdami, o po antrojo atsistoti. Laimi ta pora, kuri greičiausiai atsisėda ir atsistoja. Vadovas sako vaikams, kad svarbu, jog jie jaustų savo partnerį, rūpintųsi, kad jis nenugriūtų.

Galimas žaidimo variantas – žaidėjai gali sėsti veidu vienas prieš kitą įsiremę pėdomis ir įsikibę į tvirtą lazda.

IV. Užsiėmimas. Kaip išvengti pavojų vykstant dirbti į užsienį?

Tikslas: mokyti vaikus atpažinti ir išvengti prekybos žmonėmis pinklių, ieškant darbo užsienyje.

Priemonės: knygutė „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Kodėl aš išvykau“), lapai su užduotimi „Įtartini ir tinkami darbo pasiūlymai“ (Priedas 10. *Įtartini ir tinkami darbo pasiūlymai*) (po lapą kiekvienam dalyviui), balti popieriaus lapai, rašymo priemonės, dideli popieriaus lapai (po vieną grupei), kelios kėdės ir skarelės.

Užsiėmimo eiga:

1. SKELBIMAI

Vadovas išdalina vaikams popieriaus lapus ir paprašo kiekvieno parašyti trumpą skelbimą „Nori susipažinti“. Kiekvienas dalyvis turi trumpai aprašyti save, savo pomėgius, išvaizdą. Jei grupelėje visi gerai pažįstami, vadovas gali pasiūlyti parašyti skelbimą aprašant savo pomėgius, bruožus, svajones ir pan., apie kurias niekas dar nežino, kad atpažinti būtų sunkiau.

Kai vaikai atlieka užduotį, vadovas surenka visus skelbimus, juos sumaišo ir atsitiktinai išdalina kiekvienam dalyviui po vieną. Visi turi išsiaiškinti, kieno skelbimą gavo. Tuo tikslu, visi eina vienas prie kito ir klausinėja, pvz., „Ar tu nori nuvažiuoti į kelionę aplink pasaulį?“ (jei toks teiginys nurodytas skelbime) ir pan. Tačiau negalima užduoti klausimų – „Ar čia tavo skelbimas?“, „Ar tu parašei šitą skelbimą?“ ir pan.

Po žaidimo vadovas klausia vaikų, ar sunku buvo rasti skelbimo savininką? Kodėl? Tada vadovas pakviečia vaikus aptarti įvairius kitus skelbimus, kurių kiekvieną dieną gausu laikraščiuose, interneto svetainėse ir pan.

2. DARBO PASIŪLYMAI

a) Vadovas su vaikais pakalba apie norą užsidirbti pinigėlius, apie įvairius darbo pasiūlymus:

Ar šaunu, kai gali pats užsidirbti pinigų? Ar lengva tai padaryti? Ar yra lengvų būdų užsidirbti pinigų, ar jie tinkami?

Ką vaikai mano apie darbą užsienyje, ar būna pasiūlymų vykti dirbti į kitą šalį?

Vadovas padalina vaikams lapus su užduotimi „Įtartini ir tinkami darbo pasiūlymai“ (Priedas 10. *Įtartini ir tinkami darbo pasiūlymai*). Vaikams duodama 5 – 10 min. suskirstyti pateiktus darbo pasiūlymus į tinkamus ir įtartinus ir nurodyti tuos, kurie patiems vaikams būtų patrauklūs ir jie sutiktų su pasiūlymu. Kai baigiasi laikas, vadovas paprašo dalyvių išsakyti savo nuomonę (priklausomai koks dalyvių skaičius, galima paprašyti pasisakyti kiekvieną ar padaryti atskirus aptarimus suskirsčius auditoriją į grupes):

Kuris pasiūlymas atrodo patraukliausias? Ar visi sutinka su tokia nuomone?

Kurį pasiūlymą vaikai iškart atmestų kaip netinkamą? Ar visi sutinka su tokia nuomone?

Kas atmestuose pasiūlymuose kelia įtarimą? Kodėl?

Vadovas apibendrina vaikų mintis, pasakydamas, kad kartais būna pasiūlymų, kurie atrodo labai patrauklūs, siūlo ypatingas pramogas, lengvą uždarbį ir pan., tačiau svarbu nesileisti lengvai suviliojamam. Pirmiausia reikia pagalvoti – ką siūlo šis skelbimas? Ar jame nėra nieko įtartino? Kas įtartina? Būtina papasakoti žmogui, kuriuo pasitiki, apie skelbimą, paprašyti jo pagalbos įvertinti pasiūlymą. Taip pat svarbu vadovautis tam tikromis taisyklėmis vykstant dirbti į užsienį, kurias vadovas ir nori aptarti su vaikais.

b) Vadovas suskirsto dalyvius į nedideles grupes (po 3 – 4 vaikus) ir paprašo aptarti šiuos klausimus:

Ką reikia padaryti ir ko nedaryti vykstant dirbti į užsienį?

Į ką reikia atkreipti dėmesį?

Kaip apsidrausti nuo nelaimių?

Šie klausimai aptariami dviem darbo paieškos etapams:

Ruošiantis (renkantis darbą, šalį, skaitant skelbimą, patikrinant darbavį, darbovietę, pasirašant sutartį ir t.t.)

Išvykstant (pasitikrinant informaciją apie tos šalies įstatymus, leidimus dirbti, informuoti artimuosius, palikti kontaktus, nuvykus paskambinti, niekam neatiduoti paso ir t.t.).

Kiekviena grupelė gauna po didelį popieriaus lapą, kuriame surašo savo mintis. Vėliau grupelės pristato savo darbus. Jie gali būti pakabinti ant sienos, kad visi juos matytų ir geriau įsimintų patarimus.

c) Tada vadovas su vaikais perskaito iš knygelės „Košmarais virtusios kelionės“ skyrelį: „Kodėl aš išvykau...“. Vadovas klausia vaikų:

Kurios mergaitės pasidalinimas patirtimi labiausia įstrigo? Kodėl?

Ką vaikai galėtų pasakyti, patarti tai mergaitei?

Peržiūrėti pasirinkti mergaičių pasakojimai (galima išrinkti iš anksto arba aptarti labiausiai auditorijai patikusius, jei laiko pakanka, galima aptarti visus iš eilės) ir atsakoma į klausimus:

Kodėl mergaitės išvyko, kokios priežastys?

Ką jos galėjo padaryti prieš išvykdamos, kaip galėjo išvengti nelaimės? Kodėl to nepadarė?

Ko vaikai palinkėtų kiekvienai mergaitei?

3. KĖDĖS IEŠKOJIMAS

Po diskusijos vadovas pakalba su vaikais, kad daug lengviau apsiginti ir apsisaugoti, kai dar esi savo šalyje ir surenki visą būtiną informaciją apie siūlomą darbą. Tuo tarpu užsienio šalyje, kurioje dažniausiai neturi nei draugų, nei pažįstamų, nesi susipažinęs su šalies kultūra, nemoki arba prastai moki kalbą ir pan. apsiginti yra daug sunkiau. Vadovas pakviečia vaikus sužaisti žaidimą ir pajusti tą skirtumą.

Paimamos 3 kėdės, kurios sustatomos atokiau viena nuo kitos. Trims vaikams užrišamos akys ir jie pasodinami ant kėdžių. Po vedėjo (gali būti vadovas arba kuris nors vaikas) signalo jie turi atsistoti ir vykdyti vedėjo nurodymus, pvz., „Du žingsniai į priekį, keturi kairėn“ ir t.t., t.y. vadovas stengiasi nuvesti žaidėjus kuo toliau nuo kėdžių. Po keleto tokių komandų vaikams užrištomis akimis liepiama sugrįžti atgal prie kėdžių. Kuris pirmas tą padarys užrištomis akimis, tas ir laimės. Vėliau gali pabandyti kiti vaikai.

Po žaidimo vadovas klausia, ar sunkiau nueiti iki kėdės, kai nematai kelio, nežinai kur ji? Kodėl? Taip būna ir tuo atveju, jei susidomėjęs įvairiais viliojančiais pasiūlymais „aklai“ išvažiuoji į svetimą šalį.

V. Užsiėmimas. Kur ieškoti pagalbos?

Tikslas: informuoti vaikus apie galimybę gauti pagalbą; formuoti nuostatą, kad geriau kreiptis pagalbos nei kentėti tyloje.

Priemonės: knygutė „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Patarimai“), vadovo paruoštas lapas su patarimais, ieškant darbo užsienyje (Priedas 11. *Patarimai vykstantiems į užsienį*) (po lapą kiekvienam dalyviui), stipri virvė, sąrašas su organizacijomis, kurios gali padėti prekybos žmonėmis atvejais (Priedas 12. *Naudingi adresai*) (po vieną egzempliorių kiekvienam vaikui), lapai su nupieštu delnu (Priedas 13. *Pagalbos ranka*) (kiekvienam dalyviui po vieną), didelis popieriaus lapas/rašymo lenta, rašymo ir piešimo priemonės.

Užsiėmimo eiga:

1. SIŪLŲ KAMUOLYS

Visi dalyviai susėda ratu, vadovas turi siūlų kamuoliuką. Jis meta siūlo galiuką vienam iš vaikų, pasakydamas kokią nors savo nesėkmę – kas šiuo metu nesiseka, nepavyksta daryti, liūdina ir pan. Kitas vaikas taip pat pasako savo nesėkmę, laiko siūlą, o vieną jo galiuką perduoda kitam draugui ir t.t., kol siūlas neapkeliauja visų dalyvių. Kai siūlas apkeliauja visus, jis atbuline tvarka vyniojamas. Kiekvienas dalyvis trumpai pataria kitam, kaip galima būtų išspręsti jo nesėkmę, pagerinti situaciją arba paprasčiausiai pasako ką nors gražaus, pasiūlo savo pagalbą, paramą, palaikymą, draugystę ir pan.

Po žaidimo vadovas klausia vaikų, kaip jie jautėsi, girdėdami gražius žodžius? Kokius jausmus jie išgyveno? Ar lengviau susidoroti su nesėkme, kai žinai, kad kažkas yra šalia? Ar lengviau nuspręsti vienam ar kai paprašai kieno nors patarimo, pagalbos?

2. KAS MAN GALI PADĖTI?

Po žaidimo ir jo aptarimo vadovas kviečia vaikus prisiminti viską, apie ką jie kartu kalbėjo ankstesnių užsiėmimų metu – kas tai yra prekyba žmonė-

mis? Kokios būna prekybos žmonėmis formos? Kokie gali būti verbuotojai? Kokius jausmus išgyvena prekybos žmonėmis aukos? Kaip tinkamai atrinkti darbo skelbimus ir įvairius pasiūlymus? Vaikų mintys gali būti surašytos ant didelio popieriaus lapo/rašymo lentos, kad visi juos matytų ir geriau įsimintų gautas žinias.

Po diskusijos vadovas su vaikais perskaito patarimus iš knygutės „Košmarais virtusios kelionės“ (temai aptarti tinkantis knygutės skyrelis „Patarimai“) ir išdalina lapus su patarimais asmenims, vykstantiems į užsienį (Priedas 10. *Patarimai vykstantiems į užsienį*). Vadovas peržiūri juos su vaikais ir aptaria:

Kaip vaikai vertina patarimus? Ar būtina į juos atsižvelgti? Kodėl?

Ar vaikai dabar jaučiasi saugesni? Ar žinotų, ką daryti, jei kas siūlytų darbą užsienyje? Jei viliotų kitais panašiais pasiūlymais? Ką vaikai darytų?

Ką vaikai darytų, jei sužinotų, kad jų draugas ruošiasi vykti į užsienį ir yra įtarimų, kad ši kelionė nėra saugi?

Vadovas pabrėžia, kad patarimus galima naudoti ne tik pačiam, tačiau taip pat duoti draugui, šeimos nariui, bet kuriam žmogui, kuris ruošiasi važiuoti dirbti į užsienį. Svarbu apsaugoti ne tik save, tačiau ir šalia esantį žmogų nuo galimos prekybos žmonėmis grėsmės.

Deja, ne visi sugeba apsisaugoti nuo prekybos žmonėmis. Vadovas perskaito su vaikais dalį „Tokia esu šiandien“ iš knygutės „Košmarais virtusios kelionės“ ir aptaria:

Ar šitoms mergaitėms reikia pagalbos?

Kodėl vaikai taip galvoja?

Ar vaikai žino tokias organizacijas, kur galima būtų kreiptis pagalbos? Kokios tai organizacijos?

3. VORATINKLIS

Vadovas pakviečia vaikus sužaisti žaidimą. Visi sustoja ratu, o vienas vaikas už rato – jis kol kas žaidime nedalyvauja. Vadovas paimą virvę ir nurodo kokią nors organizaciją, įstaigą, kuri padeda žmonėms atsitikus nelaimėi (nesvarbu, kokiai). Įvardijęs, paduoda vieną virvės galą kuriam nors vaikui, paprašydamas jo taip pat nurodyti kokią nors organizaciją, teikiančią pagalbą. Kitą virvės galą vadovas tvirtai laiko rankoje. Vaikas, nurodęs kokią nors organizaciją, nepaleisdamas virvės iš rankos, paduoda vieną jos galą kitam vaikui. Sekantis vaikas taip pat įvardina organizaciją, paduoda virvės galą kitam ir t.t., kol virvė neapkelia visų vaikų. Tada vadovas paprašo vaiko, sustojusio už rato, atsigulti ant tinklo, kuris gavosi perduodant virvę, o visų kitų vaikų stipriai laikyti virvę. Jei vaikų daug ir tinklas tankus, vaikas atsiguls ant tinklo, kuris jį išlaikys. Vadovas su vaikais aptaria:

Ar lengva buvo išlaikyti draugą? Kodėl?

Jei reikėtų vienam, ar būtų sunkiau, ar lengviau? Kodėl?

Tada vadovas pasako, kad kai nutinka nelaimė, niekada nereikia nutylėti įvykio, nes pats vienas – kaip ir žaidime – sau nepadėsi. Prekybos žmo-

nėmis atveju taip pat yra daug organizacijų, kurios galėtų padėti. Vadovas išdalina vaikams sąrašą su organizacijomis. Organizacijas galima peržiūrėti, trumpai papasakoti apie jų veiklą, teikiamą pagalbą. Svarbu paminėti policiją, ambasadas, kurios veikia kiekvienoje šalyje.

Užbaigdamas užsiėmimą, vadovas padalina vaikams lapus su nupieštu delnu (Priedas 12. *Pagalbos ranka*) (galima ir pačius vaikus paprašyti apipiešti savo delną). Ant kiekvieno pirštuko vadovas paprašo vaikų išvardinti tuos žmones, į kuriuos jie visada galėtų kreiptis pagalbos. Pabaigoje vaikai, kurie nori, gali perskaityti, ką išvardino.

UŽSIĖMIMŲ PRIEDAI

PRIEDAS 1. KODĖL AUKA?

Nr.	Teiginys
1.	Lietuvoje nėra ką veikti, čia nieko nepasieksi.
2.	Kai tik baigsiu mokyklą, aš iš karto varau iš Lietuvos, nes čia nieko gero. Mano draugai irgi išvarė ir laimingi.
3.	Aš nebusiu juodadarbis.
4.	Tėvai neduoda pinigų, o jų labai reikia.
5.	Vaikinų baliuje privalo būti mergų, kuriuos tinka tik pasilinksminimui, bet netinka rimtai draugystei.
6.	Laikraštyje skaičiau, kad ten laukia aukso kalnai.
7.	Prostitutės – geriausios seksualinio gyvenimo žinovės.
8.	Moteris turi aptarnauti namus, šeimą, ji turi tarnauti vyrui.
9.	Tėvai mane muša, dingsiu iš jų gyvenimo.
10.	Pardavinėju savo kūną, nes daugiau nieko nemoku, ir man taip lengviausia gauti pajamų.
11.	Man liepė atiduoti pasą.
12.	Įdėjau nuotrauką į internetą ir mane pakvietė filmuotis.
13.	Pakvietė į kavinę, nupirko dovanų, o po to liepė gražinti skolą.

PRIEDAS 2. KODĖL AUKA? (VADOVO LAPAS)

Nr.	Teiginys	Priežastis
1.	Lietuvoje nėra ką veikti, čia nieko nepasieksi.	Užimtumas (laisvalaikis). Netinkamų nuostatų susiformavimas.
2.	Kai tik baigsiu mokyklą, aš iš karto varau iš Lietuvos, nes čia nieko gero. Mano draugai irgi išvarė ir laimingi.	Netinkamų nuostatų susiformavimas. Bendraamžių įtaka.
3.	Aš nebusiu juodadarbis.	Netinkamų nuostatų susiformavimas. Noras greitai uždirbti.
4.	Tėvai neduoda pinigų, o jų labai reikia.	Pajamos.
5.	Vaikinių baliuje privalo būti mergų, kuriuos tinka tik pasilinksminimui, bet netinka rimtai draugystei.	Bendraamžių ir aplinkos įtaka. Lyčių nelygybė. Diskriminacija.
6.	Laikraštyje skaičiau, kad ten laukia aukso kalnai.	Visuomenės informavimo priemonių įtaka.
7.	Prostitutės – geriausios seksualinio gyvenimo žinovės.	Seksualinės žinios. Neigiamos nuostatos susiformavimas. Visuomenės informavimo priemonių įtaka. Stereotipai.
8.	Moteris turi aptarnauti namus, šeimą, ji turi tarnauti vyrui.	Nelygiavertė moters padėtis visuomenėje. Neigiamos nuostatos susiformavimas. Stereotipai. Lyčių nelygybė. Diskriminacija.
9.	Tėvai mane muša, dingsiu iš jų gyvenimo.	Konfliktai šeimoje, nepalanki situacija šeimoje.
10.	Pardavinėju savo kūną, nes daugiau nieko nemoku, ir man taip lengviausia gauti pajamų.	Savarankiškumo ir pasitikėjimo savimi stoka.
11.	Man liepė atiduoti pasą.	Teisinių žinių neturėjimas. Naivumas, patiklumas.
12.	Įdėjau nuotrauką į internetą ir mane pakvietė filmuotis.	Nepasitikėjimas savimi, naivumas, patiklumas.
13.	Pakvietė į kavinę, nupirko dovanų, o po to liepė gražinti skolą.	Naivumas, patiklumas, savo teisių nežinojimas.

PRIEDAS 3. PREKYBOS ŽMONĖMIS PRIEŽASTYS

Ekonominės priežastys	Psichologinės priežastys
Socialinės, kultūrinės priežastys	Situacijos, kurias galima pavadinti „situacijomis be priežasties“
Asmeninės (priklausančios nuo žmogaus asmenybės, charakterio bruožų)	Kitos

PRIEDAS 4. PREKYBOS ŽMONĖMIS AUKŲ JAUSMAI

Panika	Nerimas	Jaudulys
Smalsumas	Nusivylimas	Nuostaba
Pyktis	Depresija	Vienišumas
Irzlumas	Skausmas	Kaltė
Neviltis	Neapykanta	Džiaugsmas
Įtampa	Liūdesys	Vienatvė
Pasitenkinimas	Ramybė	Baimė
Tuštuma	Gėda	Nepriklausomybės jausmas
Išgąstis	Saugumo jausmas	Malonumas
Nepasitikėjimo jausmas	Depresija	Laimės jausmas

PRIEDAS 5. PAGALBOS BŪDAI

Prašome parašyti kaip išvardinti aspektai gali padėti mergaitėms, patyrusioms panašius išgyvenimus kaip knygelėje „Košmarais virtusios kelionės“?

Draugai

Kelionės

Kūryba

Meilė

Mokymasis

Šeima

Visuomenė

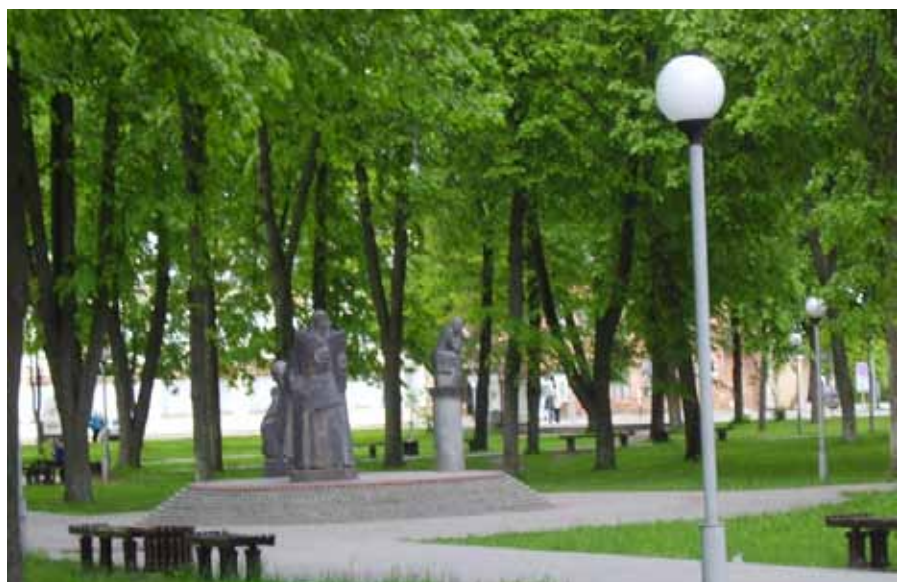
PRIEDAS 6. SAUGI IR NESAUGI APLINKA

PRIEDAS 7. PORTRETAI

VANESSA

Kelis kartus teista už pagalbą prekyviams žmonėmis. Mergina graži, komunikabili, lengvai randa bendrą kalbą su jaunais žmonėmis ir įgauna jų pasitikėjimą. Niekas nesitiki nieko blogo iš gražios, smulkaus sudėjimo mergaitės.

Neretai vakarėliuose Vanessa susipažįsta su merginomis ir vaikinais, kuriems arba įpila į gėrimus narkotinių medžiagų, arba pasikviečia pas save į svečius, kur laukia prekiautojai žmonėmis.

Taip pat Vanessa kelis kartus buvo teisiama už sunkų kūno sužalojimą, kai mušė parduotas merginas, narkotinių medžiagų platinimą, klasotų dokumentų platinimą.

VILJAMAS

Viljamas neramios sielos žmogus – jis niekur negali apsistoti ilgam. Jam patinka keliauti, susipažinti su žmonėmis – jis mielas, komunikabilus ir visada pasiruošęs padėti. Jam labai patinka dainuoti ir pasakoti istorijas, ypatingai apie nuotykius, kuriuos jam teko patirti kelionių metu. Kartais jis atbaido žmones savo kiek gąsdinančia plačia šypsena, tačiau kai pradeda pasakoti, niekas negali jam atsispirti – jo pasakojimai nepaprastai spalvingi ir įdomūs.

PRIEDAS 8. NE!

Ralfas draugas Karlas pasiūlo nuvažiuoti pas jo turtingą pažįstamą, kuris siūlosi apmokėti jų kelionę į užsienį, apgyvendinti prašmatniame viešbutyje. Kai Ralfas nustemba ir sako, kad toks pasiūlymas jam atrodo keistas, Karlas jį tik išjuokia ir sako, kad Ralfas kvailas, jei nori praleisti tokią galimybę. Karlas teigia, kad jo draugui trūksta kompanijos, o kadangi jis turtingas, jam nesvarbu, kiek kainuos kelionė. Reikia tik duoti pasą, kad būtų galima sutvarkyti kelionės dokumentus, o tada laukia vien linksmybės.

Kaip pasakyti „Ne“?

Vendės artima draugė siūlo mergaitei kartu su ja važiuoti į užsienį mokytis šiuolaikinių šokių, apie kuriuos mergaitės ilgai svajojo, prestižiniame klube. Mokėti nieko nereikės, nes Vendės draugės pažįstamas pastebėjo, kokios jos abi gabios ir kiek daug gali pasiekti, todėl nori į jas investuoti ir padaryti geriausiomis pasaulio šokėjomis. Tai – didžiausia Vendės svajonė.

Kaip pasakyti „Ne“?

Sindė kelis mėnesius susirašinėja per internetą su vaikinuku, kuris jai atrodo nuostabiausias žmogus pasaulyje – jis mandagus, švelnus, dėmesingas, geros širdies, užjaučiantis, nors mergaitė matė jį tik nuotraukoje. Paskutinio pokalbio metu Sindės draugas pasakė, kad darbo reikalais turi ilgam išvykti į užsienį. Be Sindės jam bus labai sunku, todėl jis kviečia važiuoti ją kartu, pažadėdamas už viską sumokėti, sutvarkyti visus dokumentus.

Kaip pasakyti „Ne“?

Viltė tris mėnesius draugauja su vaikinuku, kuris perka jai brangias dovanas, yra labai dėmesingas, paslaugus, geras. Viltė buvo nustebusi, kad vaikas dovanoja jai viską, ką ji nori. Vaikinas juokiasi ir sako, kad labai lengva užsidirbti ir gyventi turtingai, jei tik sugebi prasisukti. Jis kviečia Viltę važiuoti kartu su juo į užsienį dirbti. Dėl dokumentų nereikia bijoti, nes viską galima sutvarkyti per gerus pažįstamus. Jie priims Viltę pas save gyventi, kai ji nuskris į užsienį. Vaikinas tikina, kad jau po mėnesio Viltė turės tiek pinigų, kiek jis.

Kaip pasakyti „Ne“?

PRIEDAS 9. PASITIKĖJIMAS

<p>Ar tu lengvai pasitiki kitais žmonėmis?</p> <p>TAIP NE NEŽINAU KAIP KADA</p>	<p>Kodėl?</p> <p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>Kokiais žmonėmis niekada nepasitikėtum?</p> <p>KOKIE JIE? →</p>	<p>Kokiais?</p> <p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>Ko reikia, kad pradėtum pasitikėti kitu žmogumi? Ką jis turi daryti, koks būti?</p> <p>KOKIAIS? →</p>	<p>Kokiais?</p> <p>1. 2. 3. 4. 5.</p>

PRIEDAS 10. ĮTARTINI IR TINKAMI DARBO PASIŪLYMAI

Suskirstyk pateiktus pasiūlymus į:

- a. Pasiūlymai keliantys įtarimą; juos reikėtų patikrinti
- b. Pasiūlymai, kuriuos tu iš karto priimtum
- c. Pasiūlymai, kuriuos tu iš karto atmestum.

1. Draugės brolis siūlo kartu važiuoti į Angliją ir dirbti padavėja. Tu gausi 7000 litų per mėnesį. Be to, draugės brolis labai geras, nuoširdus vaikinys, rūpestingai pasiūlo sutvarkyti visus kelionės dokumentus, o tavęs tik paprašo, kad atneštum pasą, visą kitą jis už tave padarys.

2. Vaikinui siūloma dalyvauti foto sesijoje, nes jo išvaizda puikiai tinka meninėms nuotraukoms, o be to modelis skubiai reikalingas, už tai bus sumokėta atitinkama pinigų suma.

3. Kompanija, kurios skelbimą radai laikraštyje siūlo darbą. Tau prieš tai reikia sumokėti pinigus – už dokumentų tvarkymą.

4. Kompanija tau siūlo auklės darbą ir prašo, kad duotum dvi nuotraukas: vieną portretinę, kitą visu ūgiu, paaiškindama, kad šeimininkai prieš priimdami į darbą auklę nori geriau ją pažinti ir pamatyti, kaip ji atrodo.

5. Tau siūlomas kambarinės darbas Ispanijoje. Tau paminėjus, kad nemoki ispanų kalbos, paaiškinama, kad labai lengvai ją galima išmokti, kad padės jos tau mokyti, o be to, su viešbučio viršininke ir kitais darbuotojais puikiai galėsi susikalbėti rusų kalba.

6. Tau siūlomas darbas Anglijos kurortinio miestelio kavinėje – turėsi nurinkinėti nuo stalų indus. Darbdavys nurodo tokius reikalavimus:

- a. Anglų kalbos mokėjimas,
- b. Kruopštumas,
- c. Pareiškimas.

Įdarbinimo agentūra padeda tarpininkauti, darbdavys užpildė darbui reikalingus dokumentus. Tau reikia sumokėti pinigus už dokumentų tvarkymą, kelionę. Darbdavys nurodo minimalų Anglijos atlyginimą, taip pat pamini, kad padavėjai su padėjėjais dalinasi arbatpinigius. Siūlo galimybę apsigyventi šalia darbo.

7. Tau siūlomas darbas Anglijos kurortinio miestelio kavinėje – tikriausiai reikės nurinkinėti nuo stalų indus. Darbdavys nurodo tokius reikalavimus :

- a. Energingumas,
- b. Reprezentatyvi išvaizda,
- c. Anglų kalbos mokėjimas nebūtinus.

Tau reikia parašyti ar paskambinti darbdaviui ir susitarti dėl atvykimo laiko.

PRIEDAS 11. PATARIMAI VYKSTANTIEMS Į UŽSIENĮ

Ketini dirbti užsienyje? Bijai apgaulės ir išnaudojimo?

Pasinaudok čia pateikta informacija arba skambink patarimo šiais telefonais:

Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras

Tel. (8-5) 262 48 97

Nemokama pagalbos linija 8-800-25252

Dingusių žmonių šeimų paramos centras

Nemokama pagalbos linija 8-800-26161 (darbo dienomis 9 – 17 val.)

KAŲ TURĖTUM DARYTI PRIEŠ IŠVYKDAMAS:

- Atidžiai patikrink pasiūlymą dirbti užsienyje. Skelbimų, kuriuose siūlomas darbas, būna patikimų, tačiau yra ir tokių, kuriuose tyčia viskas aprašoma neaiškiai. Išmok juos atskirti. Netgi pasiūlymas gautas iš draugo ar giminaičio turi būti nuodugnai apsvarstytas.
- Patikrink, ar darbą užsienyje siūlanti firma yra legali. Kompanijų, turinčių licenciją įdarbinti lietuvius užsienyje, sąrašą galima rasi internete adresu:

http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.aspx/lt/darbas_uzsienyje/privacios_idarbinimo_tarnybos/sarasas/

arba

www.socmin.lt

skyrelyje Paslaugos – Įdarbinimo agentūros

- Pasirašyk kuo detalesnę darbo sutartį.
- Paskambink į tos valstybės, į kurią vyksti, ambasadą Lietuvoje ir susižinok, kokie reikalavimai keliami užsieniečiams, norintiems įsidarbinti toje šalyje. Išsiaiškink, kaip gauti leidimą dirbti ir gyventi konkrečioje valstybėje. Susižinok kuo daugiau detalių.
- Pranešk savo šeimai, artimiems draugams apie tai, kad išvyksti dirbti į užsienį.
- Palik tėvams ar draugams tikslų adresą, kur planuoji gyventi išvykęs, ir visą informaciją apie savo būsimą darbdavį.
- Pasistenk susirasti kuo daugiau kontaktinių adresų toje šalyje į kurią vyksti. Būtinai užsirašyk Lietuvos ambasadose toje valstybėje koordinatas.
- Palik tėvams ar draugams savo paso kopiją ir naujausią nuotrauką. Į kelionę pasiimk savo paso kopiją (geriausiai - patvirtintą notaro), kuri pravers, jei pamesi ar iš tavęs atims originalą.
- Apsidrausk nuo nelaimingų atsitikimų ir ligos.
- Susitark su tėvais ir draugais, kada ir koku būdu jiems praneši, kaip tau sekasi.
- Pasiimk bent tiek pinigų, kiek reikėtų bilietui namo.

- Jei nesi tikras, ar teisingai apsisprendei dėl darbo užsienyje, skambink į Dingusių žmonių šeimų paramos centrą (pagalbos telefonas 8-800 26161) arba į Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biurą (telefonas 8-5 262 48 97). Tau patars.

Būdamas užsienyje:

- Jokiu būdu niekam neatiduok savo paso, nebent to prašytų valstybės pareigūnai. Jei reikia, duomenis iš savo paso gali pateikti neatiduodamas paties dokumento. Ir netgi norint įsidarbinti nelegaliai darbdaviui tavo pasas nereikalingas.

- Jei tavo dokumentus pavogtų, nedelsdamas kreipkis į policiją ar Lietuvos ambasadą.

- Jei atvykęs supranti, kad sąlygos yra kitokios, nei buvo parašyta darbo sutartyje, susisiek su firma ar asmeniu, kuris tau davė šį darbą. Reikalauk nedelsiant viską sutvarkyti. Jei situacija nesikeičia, tu turi teisę atšaukti kontraktą.

- Būdamas užsienyje nepriimk jokių abejotinių dovanų. Niekam neįsiskolink.

- Skambink savo šeimai ir draugams sutartu laiku.

- Nedelsdamas informuok šeimą apie bet kokius pasikeitimus.

- Nebijok ir, jei reikia, visuomet kreipkis į Lietuvos ambasadą ar policiją.

Jei patekote į prekybos žmonėmis pinkles **Turkijoje** - skambinkite tel. **157**. Tai - nemokama telefono linija, į kurią galite skambinti 24 val. per parą, 7 dienas per savaitę. Profesionalūs darbuotojai, kalbantys rusų, anglų, turkų bei rumunų kalbomis pasiruošę Jums padėti.

PRIEDAS 12. NAUDINGI ADRESAI

Nr.	Pavadinimas	Internetinė svetainė	Kontaktai
1.	<p>Tarptautinės Migracijos Organizacija</p> <p>Tarptautinės Migracijos Organizacijos sukurtas tinklalapis jaunimui</p> <p>Tarptautinės Migracijos Organizacijos tinklalapis (skirtas kovai su prekyba žmonėmis Baltijos šalyse)</p>	<p>http://www.iom.lt/</p> <p>www.darbaz.lt</p> <p>http://www.refocusbaltic.net/lt/index</p>	<p>Adresas: Vilniaus biuras Jakšto g. 12, LT-01105, Vilnius</p> <p>Kontaktai: Tel.: 261 01 15, 262 48 97 Faksas: 261 13 26 El. p.: iomvilnius@iom.elnet.lt</p> <p>Darbo laikas: pirmadienis-penktadienis 08:30 – 17:00</p>
2.	<p>Migracijos informacijos centro tinklalapis</p>	<p>http://infocentras.iom.lt/</p>	<p>Nemokamas pagalbos tel. 8-800-25252 Pagalba skambinantiems iš užsienio: +370 5 2121600 Konsultacijos internetu: info@iom.lt</p>

3.	Kauno apskrities moterų krizių centras	http://www.kamkc.lt/	<p>Adresas: Juozapavičiaus per.77 (III aukštas), Kaunas</p> <p>Kontaktai: Tel.: (8-37) 34 00 27, faks. (8-37) 20 45 91 El. paštas marija@kamkc.lt,</p> <p>Kauno apskrities moterų krizių centro padaliniai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raseinių moterų krizių centras Tel. (8-428) 70503 - Kėdainių moterų krizių centras Tel. (8-683) 74050 - Prienų moterų krizių centras Tel. (8-319) 60166
4.	Dingusių žmonių šeimų paramos centras	www.missing.lt	<p>Adresas: P. Žadeikos g. 3-21, LT – 06319, Vilnius</p> <p>Kontaktai: Tel./faks.: (8~5) 248 33 73 Tel.: (8~5) 248 33 53 El. paštas: centras@missing.lt</p> <p>Nemokama pagalbos linija: 8-800 2 61 61 (darbo dienis 9-17 val.)</p> <p>Savanorių skyriai: Kaunas: Vida Šimkūnaitė 8 636 17 900 Klaipėda: Svetlana Jadova 8 672 78 768 Panevėžys: Stasys Diponas 8 689 24 762</p>

5.	Lietuvos Caritas	<p>http://www.anti-trafficking.lt/ (tinklapis skirtas prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms)</p>	<p>Centrinė projekto būstinė: Aukštaičių g. 10, Kaune Tel. (8~37) 323300, El. p.: caritas@anti-trafficking.lt Soc.darbuotoja Jolita Juškevičienė, mob.tel. 867819311</p> <p>Panevėžio vyskupija: Soc. darbuotoja Lina Ramunytė, Topolių al. 12, 56 kab., Panevėžys Tel. 863479523 El. p.: panevezys@anti-trafficking.lt</p> <p>Telšių vyskupija: Soc. darbuotoja Dovilė Kubiliūtė, Taikos pr. 29a, Klaipėda Tel. 867818791 (8~46) 315078 El. p.: klaipeda@anti-trafficking.lt</p> <p>Šiaulių vyskupija: Soc. darbuotoja Marytė Puidokienė, Varpo 9 (VšĮ Šiaulių asmens sveikatos priežiūros centras, III aukštas 342 kab.), Šiauliai Tel. 8 65374459 El. p.: siauliai@anti-trafficking.lt</p> <p>Vilkaviškio vyskupija: Soc. darbuotoja Giedrė Volf, Vytauto 25, Marijampolė Tel. 863153173 El. p.: marijampole@anti-trafficking.lt</p>
----	------------------	--	---

6.	Prekybos žmonėmis aukų integracija ir reintegracija į darbinę visuomenę	http://www.neparduodamas.lt/index.php	Tinklalapis yra projekto „Prekybos žmonėmis aukų integracija ir reintegracija į darbinę visuomenę“, kurį remia Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL ir Lietuvos Respublika, dalis.
7.	Moterų informacijos centras	http://www.lygus.lt/ITC/ Informacija apie prekybą moterimis ir priverstinę prostituciją: http://www.lygus.lt/ITC/smurtas2.php?tipas=11	Adresas: Olandu g. 19 – 2, LT- 01100, Vilnius Kontaktai: Tel.: (8~5) 2629 003 Faks.: (8~5) 2629 050 El. paštas: mic@lygus.lt
8.	VšĮ „Vaiko namas“	http://www.children.lt/	Adresas: Žemaitės 21-203, LT-03118, Vilnius Kontaktai: Tel./Fax.: (8-5) 2338396 Mob. 8 604 00920
9.	Teisėsaugos pagalba		1. Lietuvos kriminalinės policijos Prekybos žmonėmis tyrimo skyrius Saltoniškių g. 19, Vilnius Tel.: (8 ~5) 271 9901, (8~5) 271 9936, (8~5) 271 7981 2. Policijos departamento prie VRM anoniminis pasitikėjimo telefonas: (8-5) 272 53 72 El. paštas: info@policija.lt 3. Bendras pagalbos telefonas: 112

10.	Kauno apskrities moterų krizių centras	http://www.kamkc.lt/	<p>Adresas: Juozapavičiaus per.77 (III aukštas), Kaunas</p> <p>Kontaktai: Tel.: (8-37) 34 00 27, faks. (8-37) 20 45 91 El. paštas marija@kamkc.lt,</p> <p>Kauno apskrities moterų krizių centro padaliniai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raseinių moterų krizių centras Galima kreiptis tel. (8-428) 70503 - Kėdainių moterų krizių centras Galima kreiptis tel. (8-683) 74050 - Prienų moterų krizių centras Galima kreiptis tel. (8-319) 60166
-----	---	---	---

Lietuvos Respublikos ambasados užsienyje	
Airija 90 Merrion Road, Ballsbridge, Dublin 4 Tel.: 353 1 6688292 El. p.: amb.ie@urm.lt	Austrija: (ir Slovenijos, Slovakijos, Kroatijos, Lichtenšteino) Lowengasse 47/4 1030 Vienna Tel.: (43 1) 718 5467 El. p.: amb.at@urm.lt
Belgija: (ir Liuksemburgo) Rue Maurine Lietart 48, 1150 Bruxelles Tel.: (32 2) 772 27 50 El. p.: amb.be@urm.lt	Danija: (ir Islandijos) Bernstorffsvej 214, DK – 2920 Charlottelund, Copenhagen Tel.: (45 39) 636 207 El. p.: amb.dk@urm.lt
Didžioji Britanija (ir Airijos) 84 Gloucester Place, London W1H 3HN Tel.: 44 20 7486 6401, 44 20 7486 6402 El. p.: amb.uk@urm.lt	Graikija (ir Bulgarijos, Rumunijos bei Albanijos) 49, Vasilissis Sofias, Ave, GR – 106 76 Athens Tel.: 301 72 94 356, 301 72 94 357 El. pa tas: amb.gr@urm.lt
Ispanija C. Fortuny 19, 28010 Madrid Tel.: (34 91) 310 20 75, (34 91) 319 89 35 El. p.: amb.es@urm.lt	Italija: (ir Maltos, Šveicarijos) Viale di Villa Grazioli 9, 00198 Rome Tel.: (39 06) 855 9052, (39 06) 854 0482 El. p.: amb.it@urm.lt
Izraelis: (ir Kipro, Pietų Afrikos Respublikos, Etiopijos, Nigerijos) Top Tower 14(th) flor, dizengoff 50, Suite 1404, tel Aviv 64332 Tel.: (972 3) 528 8514 El. p.: amb.il@urm.lt	JAV (ir Meksikos) 4590 MacArthur Blvd.,NW, Suite 200, Washington,DC 20007-4226 Tel.: (1 202) 234 58 60 El. p.: amb.us@urm.lt
Norvegija Gimle Terrasse 6, 0244 Oslo Tel.: (47) 225 581 50, (47) 225 514 71 El. p.: amb.no@urm.lt	Olandija Koninginnegrach 78, 2514 AH The Hague Tel.: (31 70) 385 54 18 El. p.: amb.nl@urm.lt
Portugalija Av 5 de Outubro, 81-1 Esg. Apartado 14160, 1064-002 Lisboa Codex Tel.: 35 121 799 0110 El. p.: amb.pt@urm.lt	Prancūzija 14 Bd. Montmartre, 75009 Paris Tel.: 331 480 100 33, 331 452 319 23 El. p.: amb.lituanie@magic.fr

Suomija Rauhankatu 13 A, 00170 Helsinki Tel.: 358 9 608 210 El. p.: amb.fi@urm.lt	Švedija Strandvagen 53, 11523 Stockholm Tel.: 468 667 54 55, 468 103 018 El. p.: amb.se@urm.lt , litemb@telia.com
Turkija Mahatma Gandhi Cad.. No. 17/8-9, 06700 G.O.P. Ankara Tel.: 90 312 447 07 66 El. p.: amb.tr@urm.lt	Vengrija (ir Bosnijos ir Hercogovinos, Serbijos ir Juodkalnijos) Dobsinai utca 4/A, 1124 Budapest Tel.: 36 1 224 79 10 El. p.: litvania@litvania.hu
Vokietija Charite str. 9, 10117 Berlin Tel.: 49 30 890 68 10 El. p.: info@botschaft-litauen.de	Ukraina 21 Buslviska str., 010901 Kyiv Tel.: 380 44 254 09 20 El. p.: amb.ua@urm.lt

Užsienio šalių policija	
Airija Tel.: 112, 999	Austrija (ir Slovenija, Slovakija, Kroatija, Lichtenšteinas) Tel.: 999 arba 112
Belgija Tel.: 101	Čekija Tel.: 158
Danija (ir Islandija) Tel.: 112	Didžioji Britanija ir Š. Airija Tel.: 999
Graikija (ir Bulgarija, Rumunija, Albanija) Tel.: 100	Ispanija Tel.: 91
Italija Tel.: 112, 113	Izraelis (ir Kipras, Pietų Afrikos Respublika) Tel.: 100
JAV (ir Meksika) Tel.: 911	Norvegija Tel.: 112
Olandija Tel.: 112	Portugalija Tel.: 112
Prancūzija Tel.: 17	Suomija Tel.: 10022
Švedija Tel.: 112	Turkija Tel.: 155
Vokietija Tel.: 110	

PRIEDAS 12. PAGALBOS RANKA

